

РАБОТЕН ЛИСТ 1

„СКАЛАТА НА НЕСЪГЛАСИЕТО“

Литература

10 клас

Група № _____ Имена на участниците: _____

Кои сте вие днес

Има много начини да не се съгласиш с някого и те не са равностойни. Едни спират разговора, други го местят напред. Разликата между тях се учи трудно и се използва цял живот.

Долу са седем реакции на едно и също твърдение. Всичките са несъгласие. Вашата работа е да ги подредите – от онази, която не струва нищо, до онази, която наистина събаря твърдението.

ТВЪРДЕНИЕТО, по което спорят

„Ако видиш, че съученик преписва на изпит, трябва да кажеш. Мълчанието те прави съучастник.“

СЕДЕМТЕ РЕАКЦИИ

- **А.** „Само някой, който няма приятели, може да мисли така.“
- **Б.** „Твърдиш го, защото на теб не ти се налага да преписваш. От твоето място всичко изглежда просто.“
- **В.** „Не ми харесва как го каза. Звучиш все едно четеш присъда.“
- **Г.** „Не е вярно. Изобщо не е така.“
- **Д.** „Аз пък знам случай, в който един каза и после цяла година никой не му говореше.“
- **Е.** „Казваш, че така се пази справедливостта. Само че миналата година при нас никого не наказаха, а двама души спряха да си говорят завинаги. Ако справедливост не се получава, какво точно се пази?“
- **Ж.** „Цялото ти твърдение стои върху едно допускане – че този, на когото ще кажеш, ще направи нещо. Извади това допускане и виж какво остава от него.“

Задача 1. Подреждането (4 минути)

Отдолу нагоре: най-долу онова, което не струва нищо; най-горе онова, което наистина работи.

7 (най-силно) _____ 6 _____ 5 _____ 4 _____ 3 _____ 2 _____ 1 (най-слабо)

Спорете, но не дълго. Ако заседнете между две, питайте се едно: коя от двете кара човека отсреща да мисли, вместо да се защитава?

Задача 2. Границата (2 минути)

Прекарайте черта между реакциите, които говорят за човека, и онези, които говорят за твърдението. Между кои две попадна чертата?

Между _____ и _____

Задача 3. Вашата реакция (4 минути)

Сега напишете своя – на най-горното ниво, което успеете.
Твърдението, по което работите (учителят ще ви го каже):

Вашето несъгласие:

Проверка, преди да спрете: има ли в написаното дума за човека отсреща? Ако има – махнете я и вижте дали нещо се губи.

РАБОТЕН ЛИСТ 2

„ДОКЪДЕ ВАЖИ“

Литература

10 клас

Група № _____ Имена на участниците: _____

За какво става дума

Всяко твърдение важи до някъде. После идва случай, в който спира да важи – и точно там го чакат онези, които не са съгласни.

Има два начина да се държиш с тази граница. Единият е да се правиш, че я няма, и да я оставиш да те изненада насред спора. Другият е да я намериш пръв и да я прибереш вътре в твърдението си.

Задача 1. Твърдението (2 минути)

Вашият въпрос (учителят ще ви го каже):

- Отговорете му с едно изречение – твърдение, не размишление.

Задача 2. Случаят, в който не важи (3 минути)

- Търсете сами против себе си. Опишете с две изречения положение, в което вашето твърдение звучи безсърдечно, глупаво или просто невярно.
- Не се приема „ако човекът е лош“. Искаме положение, в което твърдението ви пада, макар всички да са добронамерени.

Задача 3. Кой стои точно там (3 минути)

- Сега потърсете в прочетеното през тази година герой, който попада в изключението ви – човек, за когото твърдението ви не работи.

Героят: _____

Защо не работи при него:

- Ако не намерите такъв герой, вижте обратното – кой го потвърждава най-силно и защо неговият случай е различен от вашето изключение.

Задача 4. Пренаписването (1 минута)

- Напишете твърдението наново, така че границата да е вътре в него. Обикновено се получава с една добавена част – „освен когато“, „при условие че“, „докато“.

- Оградете вашия отговор: новото твърдение е ПО-СИЛНО / ПО-СЛАБО от старото.

ИНДИВИДУАЛНА ЗАДАЧА

Клас: 10. ____

Име: _____

Дата: _____

Работи всеки сам. Четири минути.

Груповите листове стоят пред вас – за образец, не за преписване.

Новият въпрос (учителят ще го каже и ще го напише на дъската):

1. Твърдение. Едно изречение, с което може да не се съгласят.

2. Опора от прочетеното. Кой герой или коя ситуация – и с какво помага на твърдението.

3. Границата. В кой случай вашето твърдение спира да важи? Едно изречение, конкретно.

4. Несъгласието. Представете си човек, който мисли обратното. Напишете неговото възражение – но на най-горното ниво на скалата, тоест срещу твърдението, не срещу вас.

- Точки 3 и 4 тежат колкото 1 и 2 взети заедно. Позиция, която знае къде е слаба и как ще я атакуват, се защитава далеч по-добре от позиция, която не подозира нищо.

КЛЮЧ ЗА УЧИТЕЛЯ

0. ПОДГОТОВКА ПРЕДИ ЧАСА

- Пригответе своя слаб аргумент за въвеждението. Текст има в точка 2 – ползвайте него или свой, стига да има ясна дупка. Не влизайте в този час с безупречен пример.
- Разпечатайте Приложение 1 и Приложение 2 – по един лист на група, и Приложение 3 – по един на ученик.
- Изберете кое твърдение отива при коя група за Задача 3 от Приложение 1 и кой въпрос – за Приложение 2. Списъците са в точки 3 и 4.
- Пригответе въпрос за индивидуалната задача, различен от груповите. Предложения в точка 5.
- Начертайте на гъската седем празни стъпала, преди да влязат учениците. Ще ги попълвате с букви, докато групите работят.

1. ЗА ПРОВОКИРАНЕТО

- Домашното от предишния час е горивото на този урок. Не искайте да разказват случаите – това отнема десет минути и се превръща в регене на истории.
- Поискайте само последното изречение, онова с преценката струвало ли си е. Три или четири, не повече.
- После задайте единствения въпрос: „Кой чу изречение, с което не е съгласен?“ Ръцете се вдигат. Не отваряйте спор и не искайте обяснения – кажете само, че точно тези вдигнати ръце са материалът за днес.
- Ако някой не е донесъл случай, не го коментирайте пред класа. В групите има достатъчно материал за всички.

2. ЗА ВЪВЕДЕНИЕТО

- Този час не се води отвисоко. Най-бързият начин да не прозвучите като човек, който раздава истини, е да сложите на масата собствен аргумент и да позволите да го съборят.
- Изложете го цялостно и убедено, все едно наистина го защитавате. Ето един работещ, ако не искате да съчинявате свой:
- „Смятам, че човек не бива да напуска родния си град заради работа, ако у дома има кой да разчита на него. Костов в „Тютюн“ имаше всичко – знания, положение, заплата – и умря сам, обслужвайки свят, в който не вярваше. А една моя позната замина за две години в чужбина и се върна при баща си чак на погребението му.“
- После се отгърпнете и поискайте да го съборят. Изчакайте – първите десет секунди никой не смее.
- Дупките, които обикновено намират: Костов никъде не е заминавал, значи примерът не доказва твърдението; един познат не е доказателство; твърдението важи за всички, а примерите са два; никъде не се казва какво е щяло да стане, ако човекът беше останал.
- Приемайте всяка улучена дупка на глас и без да се защитавате: „Вярно е. Този пример не ми върши работа.“ Класът трябва да види, че оборен аргумент не е унижение.

- Не давайте определения по учебник за „теза“, „аргумент“ и „доказателство“. Ще ги научат, докато работят.

3. КЛЮЧ КЪМ ПЪРВАТА ДЕЙНОСТ – „Скалата на несъгласието“

- Групи от по четирима. Не местете чиновите.
- Разбивка на единайсетте минути: 1 минута инструкция, 4 минути подреждане, 2 минути границата, 4 минути собствената реакция.
- Подредбата отдолу нагоре е: А, Б, В, Г, Д, Е, Ж.
 - А – обига. Не казва нищо за твърдението.
 - Б – удар по човека. Може да е вярно наблюдение и пак не докосва въпроса.
 - В – удар по тона. Мести спора върху държанието.
 - Г – голо противоречие. Няма довод, само отказ.
 - Д – контрапример, но за друг. Случаят е истински и не оборва твърдението, а само показва, че има изключения.
 - Е – оборване с довод. Хваща конкретна опора и я проверява в действителността.
 - Ж – оборване на самата основа. Изважда допускането, върху което всичко стои.
- Не обявявайте тази подредба предварително и не я оставяйте да звучи като единствено възможната. Разликата между Д и Е и между Е и Ж се спори основателно; ако група защити друг ред с довод, приемоте го и попитайте останалите какво мислят.
- Чертата в Задача 2 пада между В и Г – дотам се говори за човека, оттам нататък за твърдението. Това е най-полезното нещо в целия час и е добре да излезе от учениците. Ако не излезе, попитайте: „Кои от тези реакции биха останали същите, ако говореше съвсем друг човек?“
- Твърденията за Задача 3, по едно на група:
 - „Изкуство, писано по поръчка, не може да бъде истинско изкуство.“
 - „Човек, който мълчи, докато вижда нередност, е също толкова отговорен, колкото този, който я върши.“
 - „Няма избор, направен от страх, за който човек да не носи отговорност.“
 - „Общността винаги има право да съди онзи, който е сгрешил пред нея.“
 - „Успех, платен с близките хора, не е успех.“
 - „Верността към убеждение, което вече ти е взело всичко, е упорство, не сила.“
- Обиколете по време на Задача 3 и следете за едно: появи ли се дума за човека отсреща. „Ти явно не си чел“, „лесно ви е на вас“ – спрете ги на място и поискайте същото, казано за твърдението.
- Изслушайте две-три реакции накрая и питайте класа на кое ниво са, вместо да го казвате сами.

4. КЛЮЧ КЪМ ВТОРАТА ДЕЙНОСТ – „Докъде важи“

- Раздайте въпросите по един на група. Използвайте тези – всеки стъпва върху четено през годината:
 - Струва ли си да платиш всичко за успех, ако успехът наистина дойде?
 - Има ли компромиси, които общността не бива да прощава?

- Трябва ли човек да остане верен на убеждението си, когато то вече му коства всичко?
- Кой носи по-голяма отговорност – онзи, който върши, или онзи, който вижда и мълчи?
- Може ли изкуство, създадено под натиск, да бъде истинско?
- Има ли положение, в което човек престава да отговаря за избора си, защото няма друг изход?
- Разбивка на десетте минути: 1 минута инструкция, 2 минути твърдението, 3 минути изключението, 3 минути героят, 1 минута пренаписването. Ако групите работят бързо, дайте минутата на героя – там е литературният анализ.
- Задача 2 е трудната. Учениците не са свикнали да търсят против себе си и първият им импулс е да измислят злонамерен човек. Върнете ги с указанието: „Всички в примера са добронамерени. Пак ли важи твърдението ви?“
- Задача 3 е мястото, където литературата спира да е илюстрация и става инструмент. Очаквани попадения: Костов, който вижда и мълчи, но няма власт да промени нищо; Ирина, чийто избор е и неин, и не съвсем; Борис, който плаща цената и не съжалява; Лиля, чиято вяност е взела всичко; героите на Йовков, съдени от общност, която после сама се разколебава.
- Приемайте всеки герой, за когото групата може да покаже защо е изключение. Не съществува списък с правилни отговори тук.
- Задача 4 върви бързо, когато групата е свършила предишните две. Ако заседне, подскажете формата, не съдържанието: „Опитайте с „освен когато“.“
- Въпросът за по-силно или по-слабо се задава на глас накрая и се брои с вдигнати ръце, без коментар от вас. Разделението обикновено е почти наполовина – това е добър край и не се разрешава.

5. КЛЮЧ КЪМ ЗАДАЧАТА ЗА ПРОВЕРКА

- Дайте въпрос, който не е бил ничий групов. Работят: „Има ли лъжа, която е по-добра от истината?“; „Може ли човек да бъде обвиняван за нещо, направено от страх?“; „Трябва ли изкуството да се съди по това как е живял авторът?“
- Оценявайте по четирите точки поотделно: спорно ли е твърдението; работи ли опората за него, или само стои до него; конкретна ли е границата; и на кое ниво е формулираното възражение.
- Точки 3 и 4 тежат най-много и това се казва на глас, преди да започнат да пишат.
- Чест дефект в точка 3: границата се формулира като „зависи от човека“. Това не е граница, а отказ. Искайте положение.
- Чест дефект в точка 4: възражението се получава на ниво Б – удар по този, който твърди. Отбележете го с една дума на листа и го върнете следващия час.
- Съберете листовите на излизане. Ако ще пишете оценка, кажете го преди задачата, не след нея.

6. ЗА ЗАТВАРЯНЕТО

- Двете минути се водят само с въпроси. В час за аргументи най-лошият завършек е учителят да обобщи какво са научили.
- Питайте кой е променил нещо в твърдението си, откакто е намерил границата му, и оставете ръцете да се видят. Без обяснения и без коментар.
- Ако някой каже нещо на глас, приемете го и спрете дотам. Последната дума в този час е тяхна.

7. АКО ВРЕМЕТО НЕ СТИГА

- Съкратете Задача 3 от Приложение 1 – нека групите кажат реакцията си устно, вместо да я пишат.
- В никакъв случай не съкращавайте Задача 3 от Приложение 2 и точки 3 и 4 от индивидуалната задача. Ако часът изостава, отрежете от собствения си аргумент във въведението – изложете го и чуйте две дупки, това стига.